

AGNI

Nr 222 ~ Årg. 54 ~ Nr 2 ~ Hösten 2009

Agni använder hela paletten.

I detta nummer av Agni ryms en del kritiska tankar. Hur hushåller vi med vår planets rikedomar? Och vad blir konsekvenserna för människor i andra länder? Det är den röda tråden som jag bjuder dig att följa.

Men det är inte nattsvart. I texten "Bättre och bättre dag för dag" konstateras att tillväxtkritiken inte längre tillhör enbart de gröna och röda. 2009 är året då den har väckt genklang hos Europas mäktigaste politiker, som har tillsatt experter för att ta fram alternativa välfärdsmått. I väntan på de vises svar serverar Agni en lekmannaspaning om vad vi har att vänta. Är profetian trovärdig? Döm själv.

Inte heller texten om att våra pensionspengar gräver guld i Guatemala är helt igenom ledsam. Där ser vi att det finns gott om lokalt engagemang för att stoppa den (natur-) kapitalförstörelse som pågår.

Jag hoppas att detta nummer ska väcka ett rosigt engagemang, snarare än eftertankens kranka blekhet. För förändringens vind blåser.

Kristina Nyström, redaktör

AP-fonderna investerar i miljöförstörelse

AP-fonderna har investerat svenskarnas pensionspengar i det kanadensiska företaget Goldcorp, som tjänar miljarder på den blomstrande guldundustrin. Priset för de växande pensionspengarna är miljöförstörelse och sönderfallande sociala strukturer, som betalas av de fattiga bönder

som bor vid gruvorna, bland annat i Guatemala.

Guld är en lönsam affär. De senaste tio åren har värdet tredubblats. Den snabbast växande marknaden för guldundvinning är Latinamerika. Goldcorp tjänar hundratals miljoner om året, bara i Marlingruvan i Guatemala uppgick vinsten till 100 miljoner dollar 2008. En procent av denna summa kom Guatemala till del, hälften till regeringen och hälften till de kommuner där gruvan ligger.

– Företaget lurade oss. De köpte marken utan att berätta varför och betalade en krona per kvadratmeter. De lovade arbeten och utveckling till folket, men vi har inte sett något av detta, berättar Crisanta Hernández Pérez i byn Agel.

Guatemalas största guldgruva Marlin, som ägs av det kanadensiska företaget Goldcorp, ligger i regionen San Marcos i nordvästra Guatemala. För att nå bergsbyn Agel skumpar vi fram på serpentinvägar omgivna av terrassodlingar där majsens svajar i vinden. Grusvägarna är fulla av stora hål och sprickor och risken för jordskred och ras är ständigt närvarande. Under regnperioden från maj till oktober är många av byarna stundtals helt isolerade.

– Våra hus spricker på grund av sprängningarna i gruvan, säger Crisanta Hernández och visar runt i sitt hus där väggarna i alla rum har spruckit.

Sprickorna är bara ett av många problem som drabbat befolkningen sedan gruvdriften satte igång. Att utvinna guld i dagbrott är extremt miljöfarligt. Enligt en studie av gifthalterna i vattendragen runt gruvan, gjord av den katolska miljöorganisationen Copae, överstiger nivåerna av tungmetaller som järn, aluminium, magnesium och arsenik de värden som både Världsbanken och Guatemalas egna lagar rekommenderar.

Ett annat problem är den enorma vattenförbrukningen:

250 000 liter per timma. Den volymen skulle täcka en familjs behov i 22 år.

– Våra vattenkällor har sinat. Tidigare hade vi åtta brunnar, nu finns det bara vatten i två av dem, berättar Crisanta Hernández Pérez.

I en rapport från den guatemalanska miljöorganisationen Ceiba framkommer det att ekosystem och den biologiska mångfalden i området förstörs och aldrig - hur många träd som än planteras - kommer att kunna återställas. Dessutom saknar Goldcorp planer på hur gifterna i området kring gruvan ska tas om hand samtidigt som företaget planerar att tömma gruvan på guld de närmaste tio åren.

På längre sikt riskerar gruvan att inverka på lokalbefolk-

ningens försörjningsmöjligheter genom de miljöskador den medför. Det förorenade vattnet drabbar till exempel jordbruket hårt.

Drygt en halv miljon guatemalaner har i lokala folkomröstningar sagt nej till gruvdrift på sin mark. Omröstningarna har genomförts med stöd i kommunallagen samt FN:s ILO-konvention 169. Trots att omröstningarna bara är rådgivande ökar det sociala trycket på företagen i och med att befolkningen enar sig i sitt motstånd.

I takt med att fler och fler byar har sagt nej till gruvdriften har konflikten kring Marlingruvan trappats upp. Hoten mot de personer som utpekats som ledare i kampen mot Goldcorp och de organi-

Vill du vara med och på investeringar i guldindustrin som drabbas av miljömässiga och sociala är enkelt. Skriv ett brev för mer information, besök Latinamerikas hemsida, www.latinamerik

sationer från civisamhället som arbetar i regionen har ökat.

– Vi har fått anonyma dödshot på telefon och genom skriftliga meddelanden, berättar en av de utpekade ledarna, Aniceto López från San Miguel Ixtahuacán.

Till AP-fonderna förmedlar López följande budskap:

– Det är möjligt att investeringarna inte känner till problemen utan faktiskt tror att vi gynnas av deras pengar. I verkligheten är det precis tvärtom, investeringarna sätter våra liv i fara. Jag vill därför be alla investerare att ta reda på vad som verkligen händer!

Text och foto:

Christin Sandberg. Latinamerikagrupperna i Guatemala.

Bättre och bättre dag för dag?

BNP, Bruttonationalprodukten, är ett mått på den ekonomiska aktiviteten i ett land. Det vill säga värdet av det som kan köpas och säljas. När BNP ökar kallas det tillväxt. Sedan 40-talet har BNP blivit det mest allmängiltiga måttet för välfärd och utveckling. Ekonomisk tillväxt har således synonymt med välfärdsökning.

Många har påtalat problemen med att använda BNP på det viset. BNP är ett mått på kvantitet, inte kvalitet. Det säger inget om vad som konsumeras, hur rikedomar fördelas eller hur människor mår. BNP missar också helt att mäta många viktiga tillgångar som inte har ett pris, till exempel till exempel naturens tjänster som vi är beroende av. Jag tillåter mig att låna ett målande exempel, presenterat av Andreas Wikman (KD) i det nya klimatmagasinet Effekt: Enligt Kinas naturvårdsverk har landets snabba tillväxt lett till skador på miljö och hälsa som uppgår till minst 10

procent av BNP. Det innebär i praktiken att Kinas rekordhöga tillväxt, som i snitt legat på 10 procent per år, hela tiden äts upp av miljöskadorna den orsakar.

Redan ekonomen

Simon Kuznets som

utvecklade BNP-

måttet, betonade att

”välfärden i ett land

inte får förväxlas med

inkomstutvecklingen,

det vill säga BNP” samt

”vikten av att skilja på

tillväxtens kvantitet

och kvalitet”.

År 2009, i skuggan av en ekonomisk kris och en ekologisk dito, ser vi officiella försök att utveckla ett bättre mått på välfärd. Frankrikes president Sarkozy har tillsatt en kommission av ekonomer

och nobelpristagare för att ta fram förslag, som ska presenteras nu i höst. Ett förgångsland i sammanhanget kanske man kan utropa Bhutan till. Där pratar man hellre om "Gross National Happiness" än om BNP. Begreppet, som myntades av landets kung, ska ge ett vidgat fokus till att även omfatta människors kulturella, andliga och känslomässiga behov, som ett sätt att behålla en balans mellan ökat materiellt välstånd och andligt välbefinnande.

Ännu mer problematiskt än att ensidigt använda BNP som ett mått på välfärd, är att vi har byggt ett ekonomiskt system som förutsätter att BNP ökar för varje år. Sedan industrialismens början har Sverige haft en årlig ekono-

misk tillväxt på mellan två och tre procent. Enligt 2008 års Långtidsutredning kommer det fortsätta vara så åtminstone till 2030. Vad innebär då en tillväxt på säg 2,5 procent per år? Det innebär att ekonomin fördubblas vart 28e år. För varje 28-årsperiod som går kommer ekonomin att växa med lika mycket som någonsin har producerats tidigare. Från nu och till 2030 kommer Sverige att producera och transportera lika mycket varor som vi har gjort under hela 1900-talet. En generation kommer att förbruka lika mycket som tre generationer tidigare har förbrukat. En utveckling som, mot bakgrund av växande miljöproblem och minskande naturresurser omöjligt kan fortgå i evighet.

Faktum är att många hävdar att den inte ens kan fortgå i 10 år till.

Ett av de mer intressanta alternativa sätt att mäta utveckling är Happy Planet Index. HPI mäter hur miljöeffektivt ett land kan åstadkomma välmående. Länder som toppar listan är sådana som, trots att de har låg miljöpåverkan, har en befolkning som är lyckliga och har lång förväntad livslängd. I toppen på denna ranking hamnar Costa Rica. I botten har Zimbabwe flera år legat stabilt. Sverige har klättrat från 116e plats till 53e. Flera latinamerikanska länder hamnar högt. Guatemala ligger till exempel på 4e plats. Detta väcker intressanta frågor om hur man viktat personligt välstånd mot

Den nya ekonomins "ute" och "inne"-lista

Överflöd	Måttfullhet
Extravagant	Lagom
Tillväxt	Effektivitet
Konsumtion	Välmående
"The sky is the limit"	"Steady state"
Stabil tillväxt	Stabil ekonomi

planetens. En sak är klar; ett utvecklingsmått där Guatemala hamnar långt framför Sverige har definitivt ett annat sätt att se på utveckling än de vi är vana vid.

Ser vi till tillståndet i världen, där en växande befolk-

ning ska dela på krympande tillgångar, så är min profetia att vi kommer att se mer av sådana här effektivitetsindex. Målet blir att uppnå det vi vill uppnå med precis rätt medel. Inte för lite och definitivt inte för mycket. Vi rör oss i från

ett ”maximeringsparadigm”, mot ett ”optimeringstänkande” som passa betydligt bättre för att tackla de utmaningar vi står inför. Det måste bli så.

Kristina Nyström

Frikopplingen då?

Ni som är insatta i diskussionen om tillväxten är förenlig med en hållbar utveckling eller inte, undrar säkert hur det gick med frikopplingen (så kallad decoupling). Frikopplingen skulle innebära att ekonomin blev mer och mer avmaterialiserad, och därmed skulle kunna fortsätta växa, trots att resursanvändning och utsläpp skulle kunna minska. Hittills har man vi inte sett någon sådan effekt. De effektiviseringar som skett har helt vägts upp av en ständigt ökande konsumtion. I bästa fall har resursanvändningen kunnat hållas relativt konstant, trots ökad BNP. Så är till exempel fallet med energianvändningen det senaste decenniet. När det gäller flera andra parametrar, till exempel användning av metaller och transporter har man dock inte alls sett någon effektivisering, utan dessa ökar i minst samma takt som BNP.

Hälsningar från Miguel på Maxeña-kliniken

Jag skickar varma hälsningar från Maxeña-kliniken.

Hälsoproblem ökar här med den ekonomiska kris som påverkar oss alla. Vi ser nu fler undernärda barn under 5 år.

Vi är bekymrade eftersom vi inte har beredskap för denna situation. Vi har funderingar på möjligheten att göra ett projekt som arbetar med att producera mat till fattiga fa-

miljer. Nästa vecka kommer vi att undersöka detta ämne vidare. I går lämnade regeringen ett förslag till kongressen om att förklara landet i allmän nödsituation.

Din vän, Miguel.

Arvet vi lämnar efter oss

Den 25e september tog vi vår sista potatis ur jordkällaren. Brödet var slut och årskalvarna uppätta. Nu återstår att nagga av nästa års utsäde, slakta Rosa, fast hon är vår bästa mjölkko, och tigga om kredit i handelsboden.

Så skulle det i alla fall låta om vi översatte den globala ekonomin till någon slags Mobergsk verklighet. Den 25 september var det nämligen "Earth Overshoot Day". Den dag på året då mänskligheten började leva bortom gränsen för vad vår planet tål på ett år. Resten av 2009 kommer vi att samla på oss en ekologisk skuld genom att utvinna mer resurser, och samla på oss mer avfall än vad naturen kan ta hand om.

TIDNINGEN AGNI, BOX 1528, 751 48 UPPSALA

BEGRÄNSAD EFTERSÄNDNING

Vid definitiv eftersändning återsänds tidningen med nya adressen på framsidan (ej adressidan).

AGNI

FÖRENINGEN

ÖRJANSGÅRDEN AGNI

Kontor: Kungsgatan 30, 753 21

Uppsala

Telefon kontor: 018-10 27 44

Telefax: 018-50 37 82

Postgiro: 7 73 73-9

TIDNINGEN AGNI

Redaktör: Kristina Nyström, 070-201 49 16

Ansvarig utgivare: Bo Nylund,
018-50 37 82, 070-680 58 29

Kontaktperson för Agni är sekreterare
Puck Bjelke Hoffman, telefon 018-51 68
20. Välkommen att höra av dig!